

šlite svoje poznatky. Radi vysvetlíme to, čo je Vám event. nejasné, alebo na čo sme pri tejto informácii zabudli.

ASNR Bratislava, SNR 1944, príloha k zápisu z 9. zasadání SNR, 29. 9. 1945. Opis.

[69]

1944, 27. září. Banská Bystrica. — Směrnice pro organizaci a kompetenci místních a okresních národních výborů, vypracované pověřenectvem SNR pro věci vnitřní.¹

V každej politickej obci utvorí sa Miestny národný výbor (v ďalšom texte NV), v každom okrese Okresný národný výbor (v ďalšom texte ONV).

1. Počet členov NV rovná sa počtu členov bývalého obecného zastupiteľstva podľa § 9 zák. čís. 75/1919 Sb. z. a n.

2. Počet členov ONV rovná sa počtu členov bývalého okresného zastupiteľstva, podľa § 64 zák. čís. 125/1927 Sb. z. a n.

3. NV ako aj ONV zvolí si zo svojich členov predsedu, podpredsedu, tajomníka, prípadne ďalších referentov s funkciami podľa potreby. Predseda, podpredseda a tajomník tvoria predsedníctvo NV a ONV.

4. K obstarávaniu samosprávnych záležitostí NV zvolí si zo svojich členov starostu a podstarostu, ktorých funkcie schvaľuje ONV. Starosta a podstarostovia skladajú prísahu do rúk predsedu ONV za prítomnosti okres. náčelníka. V samosprávnych záležitostiach jednájú a hlasujú všetci členovia NV. Notár zúčastňuje sa zasadnutí NV vo funkcii obecného zastupiteľstva s hlasom poradným.

5. Menom NV a ONV právoplatne podpisuje predseda alebo jeho zástupca a tajomník. K podpisom nech je pripojená pečať.

6. Členmi NV a ONV nesmú byť: Nemci, Maďari, exponovaní príslušníci HSLS a HG, osoby trestané pre lúpež, krádež, podvody a pre trestné činy týmto na roveň postavené (okrem trestných činov politických).

7. Členom NV a ONV môžu byť osoby, ktoré dosiahly 21. roku, sú bezúhonné, pokiaľ majú dobrú povesť, v odboji sú politicky spoľahlivé a patria k občiansko-demokratickým alebo komunisticko-socialistickým politickým smerom.

8. Členstva v NV a ONV môže byť pozbavený, kto sa ukáže byť nespôsobilým, neschopným alebo by svojím chovaním, jednaním a smýšľaním nebol zárukou pre úspešné vedenie odboja. O pozbavení členstva v NV a ONV rozhodujú si sami členovia NV a ONV za prítomnosti nadpolovičnej väčšiny, prostou väčšinou. Osoba pozbavená členstva NV môže sa odvolať k ONV, ktorý rozhoduje s konečnou platnosťou. Osoba pozbavená členstva v ONV môže sa odvolať k povereníctvu SNR pre veci vnútorné. Povereníctvo pre veci vnútorné po vypočutí mienky príslušného orgánu predsedníctva SNR z dôležitých verejných a politických príčin môže rozpustiť NV a ONV. V takomto prípade povereníctvo pre veci vnútorné umožní utvorenie nových NV a ONV.

9. Zo schôdzok NV a ONV nech sú vedené zápisnice.

¹ O politickém charakteru tohoto dokumentu a jednotlivých jeho ustanoveních platí to, co bylo řečeno v poznámkách k dokumentu č. 54. Povstalecká „Pravda“ komentovala směrnice sice stručně, ale velmi přiléhavě: „Místne a okresné národné výbory sú politickými orgánmi nášho protinemeckého odboja, našej národnej revolúcie. Ich činnosť je ťažko vpratať do paragrafov a mŕtvych litier. V odboji a revolúcii najviac záleží na iniciatíve, na vlastnom rozhodovaní a vynachádzavosti bojovníkov a ich organizácií. Preto je hlavným pravidlom aj pre národné výbory či už miestne alebo okresné, aby robily to, čo je v danej situácii a v danom mieste potrebné pre úspech boja, pre víťazstvo.“ (Pravda, 30. 9. 1944, č. 19).

10. NV a ONV rozhoduje za prítomnosti nadpolovičnej väčšiny členov, prostou väčšinou.

11. NV a ONV poveria vybavovaním bežných a menej dôležitých záležitosti svoje predsedníctvo.

12. Dôležité otázky NV predloží k schváleniu ONV. Proti rozhodnutiu ONV možno sa odvolať k poverenictvu Slov. nár. rady pre veci vnútorné. ONV predkladá zásadné alebo dôležité otázky k schváleniu poverenictvu Slov. nár. rady pre veci vnútorné. V dôležitých politických otázkach treba žiadať súhlas Slov. nár. rady.

13. O postupe NV a ONV pri zaistovaní nespoľahlivých osôb a bezpečnostných otázkach platia smernice, vydané obežníkom č. 228/1944/III.²

² Oběžník čí. 228/1944/III, jímž byla omezena pravomoc národních výborů při zajišťování nepřátelských a nespolehlivých živelů a většina jejich kompetence v tomto směru přenesena na četnictvo, zní:

„Všetkým okresným a notárskym úradom, okresným a miestnym národným výborom, okresným četníckym veliteľstvom a četníckym staniciam.

Veliteľstvu ČS. armády — na vedomie.

Vyskytujú sa mnohé prípady, že bez predbežného dôkladného vyšetrenia sú zaistované osoby, u ktorých sa po vyšetrení dokáže, že ich zaistene bolo neodôvodnené. Zapríčiňuje sa tým veľa zbytočnej práce a podobné pokračovanie nás v národne oslobodzovacom boji poškodzuje.

Aby sa v budúcnosti podobné prípady nemohly opakovať, vydávam vzorné tlačivo a žiadam, aby pri každom vyšetrovaní politického previnilca boli presne zodpovedané všetky v tlačive uvedené otázky. Vyšetrovanie prevedie četnícka stanica a to buď z vlastnej iniciatívy alebo na požiadanie miestneho národného výboru.

Každý jednotlivý prípad musí byť prejednaný na schôdzi miestneho národného výboru, ktorá za týmto účelom musí byť ihneď svolaná. Dvoma zástupcami výboru uhodnoverený výpis zo zápisnice sa predloží príslušnému okresnému národnému výboru i s vyšetrením podľa pripojeného vzoru. Okresný národný výbor rozhodne, či dotýčny má byť predbežne ponechaný na slobode alebo či má byť zaistený, po prípade postavený pod policajný dozor. Zaistenie sa prevedie predbežne v sídle okresu. Keď sa jedná o zvlášť nebezpečné osoby, prichytené pri trestnom čine, poprípade o také, ktoré sa za minulého režimu mimoriadne exponovali, prevedie zaistenie okamžite a zaisteného ihneď dopravte do zaisťovacieho tábora v Slovenskej Lupči.

V každom prípade treba urýchlene predložiť 1. záznam o vyšetrení podľa pripojeného vzoru, 2. výpis zo zápisnice miestneho národného výboru okresnému národnému výboru na potvrdenie. Tento nám spis predloží ihneď s odôvodňujúcou správou.

Notárskym úradom ukladáme, aby zápisnice miestnych národných výborov starostlivo viedly a s tým súvisiace písomnosti urýchlene vybavovali.

ad 1. Zaisťovanie osôb partizánmi.

Podľa dohody s Hlavným partizánskym veliteľstvom na Slovensku, partizáni môžu previesť zaistenie politických previnilcov len po predchádzajúcom súhlase miestnych národných výborov. Partizánmi zaistené osoby majú byť odovzdané četníctvu a dopravené ihneď po zaistení do zaisťovacieho tábora v Slovenskej Lupči. Miestny národný výbor o každom takomto prípade urýchlene upovedomí Okresný národný výbor a tento podá príslušné hlásenie SNR, Poverenictvu pre veci vnútorné.

ad 2. Výkon bezpečnostnej služby na oslobodenom území podľa usnesenia Slovenskej národnej rady zo dňa 18. IX. 1944, t. j. menovite zatýkanie, zaisťovanie a väznenie vykonávať môžu oproti civilným osobám iba orgány četníckej a policajnej služby. O každom takomto zákroku treba ihneď podať zprávu Poverenictvu pre veci vnútorné.

ad 3. Všetky zaistené osoby musia byť dopravené do zaisťovacieho tábora v Slovenskej Lupči. Zakazuje sa vydať zaistene osoby partizánskym oddielom alebo ktorýmkoľvek iným skupinám, pokiaľ nepredložia písomný súhlas nášho poverenictva.

ad 4. Četníckej stanice, Národné výbory, Okresné národné výbory sú zodpovedné za dodržanie týchto predpisov.

Banská Bystrica, dňa 21. septembra 1944.

Slovenská Národná Rada
Poverenictvo pre veci vnútorné:
Dr. Husák v. r.

[OA B. Bystrica, pob. Brezno n. Hr., f. Obvodní notárský úrad v Brezne, čj. 10.022-I/77-1944.]

Zásady, stanovené citovaným obežníkom, byly široce komentovány v úvodníku Pravdy [26. 9. 1944, čí. 15], nazvaném „Revolučný poriadok“, jehož autorem byl G. Husák [pod pseudonymem P. Kollár.] Byly zdůvodňovány nutností dělby práce, dělby kompetence a potřebou veřejné kontroly nad vykonáváním svěřené pravomoci, při čemž se zdůrazňovala zejména nutnost zamezit, aby „ktokoliž terorizoval obyvateľstvo, a to i keď náhodou nosí partizánsku uniformu“.

14. NV starajú sa o všetky otázky verejné, politické a samosprávne v obci, pokiaľ nie sú vyhradené iným príslušným orgánom. V neodkladných prípadoch sú oprávnené previesť okamžité opatrenia, o ktorých podávajú zprávu ONV a tým orgánom, do kompetencie ktorých prináleží previesť príslušné opatrenie. ONV, poťažne príslušné orgány, opatrenia NV buď schvália alebo vydajú iné, zodpovedajúce a záväzné rozhodnutie. Ináč NV podávajú návrhy pre isté opatrenia príslušným kompetentným orgánom.

15. ONV starajú sa o všetky otázky politické, verejné a samosprávne v okrese, pokiaľ nie sú vyhradené iným príslušným orgánom. V neodkladných prípadoch sú samy oprávnené previesť okamžité opatrenia, o ktorých podávajú zprávy poverenictvu SNR pre veci vnútorné a tým orgánom, do kompetencie ktorých prináleží previesť príslušné opatrenia. Poverenictvo SNR pre veci vnútorné, poťažne príslušné orgány opatrenia ONV buď schvália alebo vydajú iné zodpovedajúce a záväzné rozhodnutie. Ináč ONV podávajú návrhy pre isté opatrenia príslušným kompetentným orgánom.

16. ONV stará sa o utvorenie NV, kontroluje vo svojom okrese dodržiavanie smerníc pre NV a dohliada na ich činnosť vo veciach verejných, politických a samosprávnych.

17. NV oznámia obratom svojich členov a ich funkcie ONV, ktorý složené NV oznámia príslušnému okresnému úradu. K menám členov treba uviesť ich zamestnanie, rok narodenia a presnú adresu.

18. ONV oznámia obratom svojich členov a ich funkcie poverenictvu SNR pre veci vnútorné ako aj príslušnému okresnému úradu.

19. Ohľadom dozoru a kompetencie NV nad majetkom rozpustených organizácii HŠLS, HG, DP, FS a ich složiek, bol vydaný obežník poverenictva SNR pre veci vnútorné čí. 11/2/1944 z 8. sept. 1944.

20. Miestny národný výbor a Okresný národný výbor uhradzuje svoje výdavky v rámci rozpočtu obecného alebo okresného zastupiteľstva. V súrnych prípadoch na uhradenie výdavkov môže poskytnúť poverenictvo pre veci vnútorné podporu. K žiadosti o takúto podporu musí byť pripojený presne vyčíslený rozpočet s udaním, na aký účel podpora bude použitá.

Miestny národný výbor a Okresný národný výbor musí viesť presné účtovanie príjmov a výdavkov a musí pripojovať v každom prípade doklady.

Členstvo a funkcie NV a ONV sú čestné a nehonorované. O uhradení skutočných výdavkov členov (cestovné, diety a pod.) rozhodne NV a ONV v plenárnom zasadnutí. NV a ONV nemajú prijímať peňažité podpory alebo dary od osôb kompromitovaných v minulom režime.

21. Občianstvu sa zakazuje bezúčelné cestovanie z obce do obce, z okresu do okresu. Tento zákaz bude bezpečnostnými orgánmi kontrolovaný. V naliehavých a odôvodnených prípadoch národný výbor vydáva civilným osobám cestovné povolenie, obmedzené na smer a čas. Národné výbory musia viesť presnú evidenciu týchto cestovných povolení. (Osoby, ktoré majú legitimáciu SNR s povolením voľného pohybu na oslobodenom území, ako aj osoby s podobným povolením poverenictva pre veci vnútorné, nepotrebujú žiadneho ďalšieho povolenia.)

22. Vycestovanie z oslobodeného územia je zakázané. Povolenie výnimky z tohoto zákazu vydávajú ONV iba v prípadoch overených a naliehavých. Povolenia musia byť vidované okresnými bezpečnostnými orgánmi. (Osobám, ktoré majú takéto oprávnenie od poverenictva pre veci vnútorné, netreba žiadneho ďalšieho povolenia.)

23. Osoby, ktoré z obsadeného územia pricestujú na oslobodené územie, musia byť prísne

Otázek kompetence národních výborů a přípravy nařízení SNR o národních výborech se týkaly i dvě depeše, odeslané J. Svermou do Moskvy. 7. října 1944: Národní výbory pracují zatím slabě. Jejich kompetence není vymezena. Starý byrokratický aparát zůstal na místě. Je v něm mnoho našich lidí. Přípravuje se dekret o národních výborech. Úřednictvo jim má být podřízeno.“ (AÚD KSS Bratislava.)

Druhá depeše z 19. října 1944 informuje o dalším postupu práce: Připravujeme dekret o národních výborech. Staří okresní náčelníci budou likvidováni. Veškerá moc bude v rukou národních výborů. Volby národních výborů za 4 nebo 5 neděl. Jest nutno připravit KS k seznání konference členů národních výborů za KS. Předpokládáme mnoho obtíží s demokracií.“ (Tamtéž.)

legitimované a ich totožnosť musí byť overená. V každom pochybnom prípade osoby musia byť predvedené na poverenie pre veci vnútorné.

24. NV a ONV nech sa obracajú vo všetkých otázkach a záležitostiach, spadajúcich do kompetencie jednotlivých povereníctiev, priamo na tieto poverenia.

a) V dôležitých otázkach politických, zásadných a iniciatívnych, týkajúcich sa NV a ONV, na Sekretariát Predsedníctva SNR, V. odbor, B. Bystrica.

b) Vo všetkých otázkach rázu politického, verejného, ako aj v otázkach, týkajúcich sa samosprávnych sväzkov (obcí, okresov, žúp), ďalej v otázkach bezpečnostných a tých, ktoré nespádajú do kompetencie jednotlivých Povereníctiev, v Povereníctve SNR pre veci vnútorné, Ban. Bystrica...³

g) V otázkach, týkajúcich sa partizánov, na Hlavný štáb partizánskych oddielov, B. Bystrica.

25. Zákonná úprava kompetencie NV a ONV bude prevedená neskoršie zvláštnym nariadením Slovenskej národnej rady. Do tej doby platia tieto smernice ako aj ďalšie, ktoré vydáva poverenie SNR pre veci vnútorné.

Povereník pre veci vnútorné:

Dr. Husák v. r.

OA Brezno n. Hronom. OÚ Brezno n. Hronom, D 2816/44. Cykl. oběžník.

[70]

1944, 28. září. Banská Bystrica. — Programový článek povstalecké „Pravdy“ o otázce soužití Čechů a Slováků v jednom státě.¹

Schádzame sa

[...]²

Treba sa ešte dnes pýtať, či dvadsaťročné súžitie s Čechmi bolo pre Slovákov užitočné? Ak áno, spomeňte si, čo nasledovalo po bezútešnosti a letargii, v ktorej žil slovenský národ pod maďarským panstvom, a uznáte, že by sme sa neboli dostali na dnešnú národnú úroveň bez priameho kontaktu s vyspelým a čulým českým kultúrnym i politickým životom. Povedzme ešte viac. Do ozajstných hĺbok slovenských ľudových mäs preniklo národné povedomie až za dvadsať rokov ČSR. Aj slovenská robotnícka trieda ďakuje mnoho československému štátu z rokov 1918—1938. Ostaly síce trpké spomienky na nezamestnanosť, žobračienky a časté perzekúcie revolučného hnutia. Ale toľko je isté, že práve za podmienok čl. demokracie získala slovenská robotnícka trieda veľmi cennú politickú školu, ba že práve v tomto čase prešla svojím triednym prebudením, bez ktorého by nebola možná ani dnešná aktívna a vedúca účasť robotníctva na stvárňovaní slovenského osudu.

A predsa bolo mnoho vecí, ktoré kalili dobrý pomer medzi Slovákami a Čechmi (podobne ako aj medzi Čechmi a podkarpatskými Ukrajincami). Bola to hospodárska politika českého kapitálu, bol to povýšenecký, poručnícky pomer českých šovinistov k Slovákom a z neho vyplývajúce zaplavovanie Slovenska nielen potrebnými odborníkmi, ale aj nepotrebnými zriadeniami, boly to rozličné nešťastné a škodlivé dedukcie z teórie československej národnej jednoty v kultúrnej, aj v iných oblastiach. No načo rekrimovať? Tu nám ide hlavne o *výsledky* všetkých tých rušivých zjavov. Šovinizmus na jednej strane, na strane „vládnúceho“ národa, budí obyčajne *ešte zúrivejší šovinizmus* aj na druhej strane. A tak tomu bolo aj v našom prípade. Podstatou hlinkovského šovinizmu bolo, že z nemožnej politiky českých reakcionárov a šovinistov krívo a demagogicky obviňoval *celý* český národ a vyvolával v slo-

³ Vynechány detailní údaje pod c)–f) o oborech činnosti jednotlivých pověřenectev.

¹ Autorem článku byl J. Šefrámek.

² Vynechán česky psaný citát z Nového slova, jímž byl článek uveden.